

JUUBILARID

KAJA NOODLA

85

11. jaanuaril oli eesti raamatukogunduse *grand old lady* väärikas sünnipäev.

Kaja Noodla sündis 1915. aastal Järvamaal, omandas gümnaasiumihariduse Tallinnas ning sai *alma mater*'i kasvandikuna tartlaseks. Eesti ja üldise ajaloo ning ladina ja kreeka filoloogia õpingutega kavandas ta endale kooli-õpetaja teed, kuid ajad muutusid — koolist kaotati ladina keel, uut ajalookäsitlust ta ei mõistnud ja nii juhtuski, et teadmishimuliste õpilaste asemel said Kaja Noodla käealusteks raamatud, mis küll juba lapsepõlvest peale armsad. Kaja Noodlal oli olnud õnn olla ülikoolis eesti raamatukogunduse ja raamatuteaduse ühe teerajaja Friedrich Puksoo õpilaseks, siis tuli aga ühtäkki saada tema kunagise töö edasivijaks. Kaja Noodla õlule langes Tartu ülikooli raamatukogu juhatamine 1949. aastal, juba mõni aasta varem oli ta ülikoolis alustanud raamatukogundus-, bibliograafia- ja raamatuajalooalaste kursuste lugemist. Ise on ta öelnud, et tegi seda kõike õppides. "Targemad pead ja oskajad inimesed kas viidi ära või läksid ise. ... Kohalejääjad pidid tahes-tahmata Eesti elu edasi viima."

Tartu ülikooli raamatukogu võib pidada end Kaja Noodla teiseks koduks, kus ta on jätnud jälje hea hoidja, kasvataja ja õpetajana, algataja ning teerajajana mitmes töövaldkonnas — direktori kohuste täitmisele 1949–1951 järgnesid aastate jooksul üld-, bibliograafia- ning käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhatamine, töö raamatukogu teadusala asedirektorina. Tema töö sisu saab selgeks, kui tuua esile vaid üksikuidki iseloomustavaid märksõnu: süstemaatilise kataloogi korraldamine, Tartu ülikooli bibliograafia koostamise ja väljaandmise algatamine, teaduskonverentside traditsiooni loomine ja toimetiste ning publikatsioonide seeria rajamine jne.

Kaja Noodla seotus ülikooli raamatukoguga kestab tänaseni. Pensionile siirdumise järel 1971. aastal oli see ehk rohkem seotud igapäevase tööga, sest raamatukogus vajati Kaja Noodla kogemusi ja teadmisi, vajati lugupeetud kolleegi tuge raamatukoguhoidja elukutse prestiiži hoidmisel ning uues põlvkonnas missioonitunde kasvatamisel, vajati tema õhuvat entusiasmi oma juurte uurimisel. Eriti tugevneski seotus just uurimistöö vallas. Selle kohta on Kaja Noodla ise taas tagasihoidlikult märkinud: "Teadlast minust küll ei ole saanud. Olen ikka vaid harrastusuurija." See on nii, kui teadlase staatuse määravad kraadid. Raamatukogundus- ja raamatuteadlaseks on ta aga end uurijana avaldanud oma töödega, kraade nõutamata. Kaja Noodla sulest on ilmunud ülevaateid ja uurimusi ülikooli raamatukogus talletatud haruldustest, K. E. v. Baeri raamatukogu koostisest, raamatust Tartu kodudes 18. sajandi lõpul ja 19. sajandi I poolel ning õppejõudude erakogudes 19. sajandil. Kaja Noodla on avanud meile teadmisi eesti raamatust ja selle lugejast, samuti eesti raamatukogunduses tegutsenud suurtest meestest, nagu Karl Morgenstern, Friedrich Puksoo ja Udo Ivask. Uue ärkamisaja esimesed emotsionaalsed ning faktides sageli ebatäpsed kirjutised raamatute ja

raamatukogude saatusest nõukogude okupatsiooniaastate algul ajendasid Kaja Noodlat 1991. a. avaldama uurimust “Tsensuur Tartu ülikooli raamatukogus 1944–1954”.

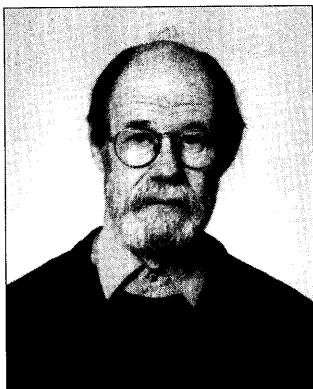
Üheks viimastest töödest on ülevaade eesti raamatukogude ajaloost, mille ta kirjutas parima asjatundjana kapitaalse käsiraamatu *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa* Baltikumi ja Soome raamatukogusid käsitlevale köitele (1998). Käsil on uurimus kohalikust trükisest tsariaegses ülikooli raamatukogus. Selle valmimisega aitab Kaja Noodla selgineda teadmistel siinsest ajaloolisest *provincialia*’st ning innustab oma töoentusiasmi teisigi.

Kollegid tänavad Kaja Noodlat ja soovivad jätkuvalt jõudu ning tugevat tervist meie kultuuriajaloo aukliku põllu kündmisel.

Mare Rand

AVO KARTUL

50

Avo Kartul sündis 4. veebruaril 1950. aastal. Tema lapsepõlv ja kooliaastad möödusid Mõisakülas. Keskkooli 1. klassi astus Avo samal ajal, kui kosmosesse lennutati esimest sputnikut — 1957. aastal. Koos hipiliikumise hoogustumisega Eestis tuli Avo 1970. aastail Tartusse, et astuda ülikooli õigusteaduskonda ning peagi veenduda, et see on tema jaoks absoluutselt vale eriala. Hiljem õppis Avo mõne aasta ajalugu. Tõsine muusikahuvi, mis väljendus nii plaatide kogumises kui ka kuulatu kohta isikliku kataloogi pidamises, sai alguse just Tartu mõjutustes.

Ülikooli raamatukokku sattus Avo enda sõnul juhuslikult. Tollane direktress pr. Laine Peep oli veendumusel, et ühes korralikus raamatukogus peab kindlasti olema fonoteek. 1983. aastal asus Avo tööle tehnikaosakonna fonoteegi sektorisse. Raamatukogu plaadikogu koosnes siis vaid 109 plaadist. Muusikasektori töö käimapanevaks saadi eeskuju Tallinna, Moskva ja Läti suuremate raamatukogude muusikaosakondadest. Avo põhiülesandeks sai muusikaosakonna, sealhulgas plaadikogu loomine. Plaatide osteti suures osas väljastpoolt Eestit, näit. Heliloojate Liidu baaskauplusest Moskvast jm. Need ostud moodustavad praegusest vinüülplaatide kogust umbes poole.

Ka praegu on helisalvestiste komplekteerimine Avo Kartuli peamiseks ülesandeks, lisaks tavapärasele raamatukogutööle ja osalemisele Eesti Muusikakogude Ühenduse tegevustes. EMKÜ esimees on ta olnud kuni viimase aastani, alates selle loomisest 1991. aastal. Tänu aastatega kogunenud muusikaalastele teadmistele ja kontaktidele on meie raamatukogu fonoteek täienenud pidevalt vajalike ja ka haruldaste salvestistega, mille tõenduseks on, et siit on käidud “muusikalist abi” otsimas ja saamas koguni väljastpoolt ülikooli ning Tartutki (muusikaõpetajad ja -õpilased, teatrid jne.).

Alates 1999. aastast on fonoteegi uus nimi muusika- ja keeleõppekeskus ning Avo Kartul selle juhataja. Selliseks nimemuutuseks andis põhjuse Avo Kartuli ja majandus-